

JEG NEKTER

EN ROMAN AV PER PETTERSON

FORLAGET OKTOBER 2012

Til Øivind

Oh sister am I not a brother to you
and one deserving of affection

BOB DYLAN

I

Mørkt. Klokka var halv fem etter midnatt. Jeg kom kjørende mot Herregårdsveien fra Hauketo. Rett før Ljan stasjon tok jeg av til venstre over jernbanebrua, det var rødt lys, men ingen andre å se, så jeg svingte likevel. Da jeg var over på den andre sida og litt nede i veien, forbi butikken som lå der, Karusellen het den, kom en mann plutselig styrtende som kasta ut av mørket og inn i lyset foran bilen. Han var i ferd med å falle da jeg fikk øye på han. Jeg kylte foten mot bremsepedalen, hjula låste seg, og bilen sklei sidelengs noen meter fram med en skrikende ekkel lyd og stoppa tett inntil mannen. Motoren døde brått. Jeg var sikker på jeg hadde truffet han med støtfangeren.

Og så falt han ikke likevel. Han lente seg mot panseret, tok tre skritt tilbake og ble stående og svaie, jeg så lyset fosse inn gjennom øynene hans. Han stirra mot frontruta, men han kunne jo ikke se meg, han kunne ikke se noenting. Håret hans var langt, og skjegget var langt, og han hadde en grå sekk klemt hardt under armen. Et øyeblikk trudde jeg det var faren min. Men det var ikke faren min. Jeg hadde aldri sett faren min.

Så forsvant han inn i mørket på den andre sida av veien der stien gikk bratt ned mot Ljansdalen. Jeg ble sittende med stive armer, hendene hardt pressa mot rattet og bilen på skrå i Herregårdsveien et stykke ute i motgående fil. Det var fortsatt mørkt, ja, enda mørkere. To frontlykter nærma seg på vei opp. Jeg vrei nøkkelen om i tenninga, og så ville ikke motoren starte, og jeg prøvde igjen, og da smalt den i gang. Jeg kjente pusten gå fort helt øverst i halsen, som en hund puster. Jeg rygga tilbake til min egen fil før den andre bilen nådde opp, og svingte forsiktig og kjørte ned mot Mosseveien i lav fart og tok av til høyre helt nederst, mot Oslo.

Jeg bodde nordøst for Oslo den gangen, på Romerike, under Jens Stoltenbergs første rødgrønne regjering, og likevel kjørte jeg sjeldnere og sjeldnere den enkle veien inn til Oslo, langs E6, men heller i en stor bue rundt hovedstaden i øst, fra Lillestrøm via Enebakk til Hauketo, fordi det vakte gode minner.

Den var jo mye lenger den veien og tok lengre tid, men det gjorde ingenting, jeg hadde vært sjukemeldt i ett år. Jeg visste ikke hva som ville skje nå. Det kom et brev med posten fra trygdekontoret som sa jeg måtte møte opp der, men jeg kom vel uansett ikke tilbake i jobb med det første. Så lenge jeg huska å ta pil-lene mine, glei den ene dagen fint over i den andre.

Jeg kjørte i litt under 60 langs Mosseveien helt fram til hengebrua som binder Ulvøya til fastlandet. Det

var fortsatt ingen trafikk. Jeg trilla over brua som duva litt under meg, en fin følelse, som dekket på en båt, jeg likte den følelsen.

Jeg parkerte i lomma rett til høyre for veien på den andre sida, i svingen der, og lente meg bakover i setet og lukka øynene og ble sittende og vente. Pusta med magen. Så åpna jeg døra og svingte beina ut og gikk rundt bilen og åpna bagasjelokket og tok ut den gamle, svarte bagen med fiskeredskap i. Ingenting komplisert, ei hekle med snøre og tjue kroker og et søkke i enden.

Flere av de faste sto allerede langs rekkverket, de hadde stått her i ti år eller mer. Jeg var den eneste nye på kanskje like mange år, men ingen spurte meg hvorfor jeg plutselig hadde dukka opp. Nå hadde jeg stått her i hvert fall to ganger i uka i tre måneder.

Den nærmeste mannen snudde seg da jeg kom ut på brua med bagen i hånda. Han hilste med tre fingre mot lua, som en speider. Han hadde to gensere på, den ene utpå den andre, den ytterste blå, den innerste hvit, vel, nesten hvit, og de var fillete begge to, de kalte han Container-Jon. På hendene hadde han pulsvanter, eller kanskje var det to vanlige vanter han hadde klipt fingrene av. Jeg hadde sett avisbud gjøre det samme. Disse hadde en uventa rød farge, nesten rosa.

– Får du noe, sa jeg.

Han svarte ikke, men smilte og pekte på avisa han hadde bretta ut og lagt på bakken ved føttene sine. Der lå en middels torsk og to pir, den ene sprella så

vidt. Han blunka med det venstre øyet og løfta den høyre hånda høyt og spredte fem fingre tre ganger.

– På ett kvarter, sa jeg og plystra lavt.

En plastpose lå slengt tett inntil gelenderet, ICA, COOP, ett eller annet, den var ikke hans, det var i hvert fall sikkert, og to kaffekrus av papp lå klempt sammen like slengt og en lys serviett klint fast med flekker av ketsjup og sennep og i tillegg ei kvase elendig snøre litt lenger bort. Container-Jon hosta kraftig et par ganger og illevarslende hult med pulsvantene for munnen og snudde seg og sa ut i mørket:

– Jævla utlendinger. Som fisker om dagen.

Jeg gikk forbi han og stilte meg mellom to barduner litt nærmere fastlandet, ved niern, og løsna den siste kroken i hekla og dro ut en halv meter snøre og lente meg over gelenderet. Med noen klossete vridninger med håndleddet lot jeg snøret med søkket i enden vikle seg sakte av hekla og ned i vannet. Øverst på hver krok hadde jeg surra en bit rød, blank tape. Da onkelen min fiska på det verste litt sør for her, i Bunnefjorden rett ut for Roald Amundsens hus i en robåt han leide for null og niks, brukte han alltid innmaten av blåskjell som agn. Han ville fiske i saltvann, det var helt tidlig på sekstitallet, han reiste langt i den grå PV-en sin for å gå i vadestøvler ved Bekkensten brygge med vannspeilet så vidt under støvelkanten, bøyd godt forover med skjorteermene bretta opp i et forgjeves forsøk på å holde dem tørre og plukka blåskjell og la dem i ei bøtte skåret av til det halve han lot flyte

foran seg på vannet. Men det ble for komplisert for meg, og jeg kjørte i hvert fall ikke så langt for å skaffe agn, og fisken beit hverken mer eller mindre nå enn den gjorde for onkelen min den gangen. Du behøver ikke agn, sa de andre på brua, den biter på blankt.

Jeg festa et sykkelnav til gelenderet med stengene til skjermen klemt hardt rundt stanga, det het et vad-bein, ei sånn innretning, og som oftest var den festa til ripa på fiskebåter og kunne vel kjøpes i butikken for penger om du ville, men dette var et hjemmelagd patent. Jeg la snøret i sporet og kunne på den måten dra det lett fram og tilbake i jamne tak uten at rekkverket gnagde snøret tynt og sprøtt til det røyk med et smell. Det hadde jo skjedd, til allmenn fornøyelse.

Det ble sakte lysere. Jeg hadde stått i mer enn to timer og hadde ikke fått noe som helst på kroken. Det irriterte meg litt, men ærlig talt, jeg var ikke så begeistra for fisk lenger. Ikke som før. Den fisken jeg fikk, ga jeg alltid bort.

Vanligvis dro jeg hjem før de første bilene kom ned bakken mot brua, men i dag hadde jeg somla. Jeg hadde ikke engang begynt å pakke bagen, og det var fine biler som kom trillende, dyre biler. Jeg vendte ryggen mot veien med den slitte marineblå losjakka låst tett rundt brystet. Jeg hadde hatt den jakka siden ungdommen på Mørk, og bare én av de gamle mes-singknappene var intakt, og ei strikkelue hadde jeg, den også blå, trukket langt ned over øra, så jeg så vel ut bakfra som de fleste andre ser ut.

Jeg festa hekla på gelenderet og snudde meg tilbake og sank ned på huk for å ta en sigarett fra pakka jeg hadde i bagen. Jeg burde definitivt slutte å røyke, jeg hadde begynt å hoste om morgenen, det var et dårlig tegn, og da stoppa en bil rett foran meg med vinduet til førersetet i høyde med ansiktet mitt. Jeg retta ryggen sakte, jeg hadde sigaretten mellom leppene og tente den i hul hånd på vei opp, med en fyrstikk, jeg brukte alltid fyrstikker, jeg likte ikke den plasten.

Det var en grå Mercedes, flunkende ny, og lakken var blank som hud kan være blank noen ganger, i noen situasjoner. Så glei vinduet lydløst ned.

– Er det ikke Jim, sa han.

Jeg kjente han igjen med en gang. Det var Tommy. Han var tynn i håret, og nesten grå. Men det vannrette arret over venstre øye var fortsatt tydelig, hvitt, sølvlysende. Han hadde på seg en lilla frakk kneppa helt opp i halsen. Den så ikke billig ut. Han var den samme, og samtidig så han ut som John Voight i filmen *Enemy of the State*. Skinnhansker. Blått blikk. Bittelitt ute av fokus.

– Det er jo det, sa jeg.

– Fy faen, det må jeg si, hvor lenge er det siden. Femogtjue år. Tredve. Og jeg sa:

– Omtrent det. Litt mer.

Han smilte. – Vi gikk hver vår vei den gangen, gjorde vi ikke. Han sa det hverken på den eller den måten.

– Det er sant, sa jeg. Han smilte, han var glad for å se meg, det virka sånn.

– Og her står du og fisker på brua i den lua, og her kommer jeg i denne bilen. Den kosta ikke lite, det kan

jeg godt fortelle deg. Men jeg har råd. Faen, jeg kunne kjøpt to, eller flere, om jeg ville, kontant. Er ikke det merkelig. Han smilte.

– Hva da.

– At ting kan bli sånn. Omvendt.

Omvendt, tenkte jeg. Var det sånn det var. Men han sa det ikke for å dukke meg. Det ville han aldri ha gjort, ikke hvis han var som han var da vi var unge. Han syntes bare det var merkelig.

– Jo, sa jeg, – det har du rett i. Det er ganske merkelig.

– Får du noe, da, sa han.

– Ikke en dritt, sa jeg. – Det er visst ikke min dag.

– Men du trenger vel ikke fisken, jeg mener, sånn for å spise, ja, du skjønner.

– Neida, sa jeg.

– For i så fall kunne jeg hjelpe deg, sa han, og jeg sa ingenting, og da sa han: – Det var dumt sagt, jeg beklager, og ble tydelig rød i ansiktet og så kanskje ut som han drakk litt for mye.

– Det er i orden det, sa jeg.

Det var ikke i orden, men han var så viktig den gangen. Vi sto last og brast.

Det kom flere biler ned bakken mot brua, det var bare ei fil, så de ble stående i kø, og i én av bilene la noen seg på hornet.

– Det var i hvert fall fint å se deg. Kanskje en annen gang, Jim, sa han, og det kjentes litt ubehagelig da han sa navnet mitt, som lyset fra ei lommelykt i ansiktet, og jeg visste ikke hva han mente med en annen gang, hva som i så fall skulle skje. Så glei det lett sota vinduet

opp. Han løfta hånda, og bilen begynte å trille og tok fart over brua og blinka til venstre inn mot byen på den andre sida. Det var nesten lyst nå. Det ble klarvær.

Jeg snurra snøret på hekla med de samme klossete bevegelsene og festa den siste kroken i rullen og gikk langs gelenderet med dinglende søkke og kasta sneipen av sigaretten jeg så vidt hadde hatt noen glede av over kanten, over wiren, i en glødende bue mot vannet og la hekla i bagen og bagen i bagasjerommet og smelte igjen lokket og gikk rundt på passasjersida, ved buskene der, helt ytterst, og falt på kne og holdt meg rundt magen med begge armer og prøvde å puste sakte, men jeg fikk det ikke til. Jeg begynte å grine. Jeg holdt munnen vidåpen, lyden ble ikke så høy da, og lufta kom lettere ut og inn, og jeg stønna ikke så jævlig. Det var litt spesielt.

Det tok tid før riene ga seg, jeg måtte bli sliten først. Så jeg lot det gå sin vanlige gang. Det er rart hva en kan lære seg. Til slutt reiste jeg meg med den ene hånda hardt mot bildøra, tørka ansiktet grundig med den andre og gikk tilbake rundt bilen. De andre på brua holdt på med sitt. Tre av dem gjorde seg ferdige til å gå. Jeg satte meg inn. Det var bare jeg som hadde bil. Jeg visste ikke hvor de andre bodde, men det var vel ikke langt unna, hvis de kunne gå. En gang spurte jeg om noen ville sitte på, og da sa alle nei.

Da jeg var over brua, valgte jeg den korteste veien, som var inn mot Oslo sentrum, enda køen tok til på

Mosseveien. Da måtte jeg gjennom bomringen, det kosta tjue kroner, men hadde jeg kommet den enkleste veien inn, over Lørenskog og Furuset, var det bomring på den sida òg, så da gikk det jo opp i opp.

Jeg kjørte ut av byen i motsatt retning av den jeg kom inn, og i fila mi mot øst var det få biler og liten konkurranse om plassen. I den andre fila var alle på vei mot sentrum pressa lenkeaktig sammen i så vidt synlig bevegelse, mens jeg på min side kjørte inn i tunnelene ved Vålerenga, Etterstad, og så ut i morgenlyset langs E6 og etter det til høyre mot Lillestrøm ved Karihaugen, og hele Lørenskog kommune ble konstruert på nytt, var rasert og jevna med jorda og skulle heises opp igjen med kjøpesentere og parkeringshus, og det var bunnløse kratere overalt, og heisekraner, og høydedrag skåret av som brødkiver etter Solheimkrysset. Og det var høsten allerede, september, helt plutselig langt uti, og de få trærne som sto igjen i glisne klynger på hver side av motorveien lyste dunkelt gult og rødt, og kald, fuktig luft kom susende inn gjennom det åpne bilvinduet på vei mot Rælingstunnelen.

Jeg gikk opp fra garasjen de to tunge trappene til første etasje, og låste meg inn i treromsleiligheten jeg bodde aleine i. Jeg var trøtt. Jeg strakte halsen og rulla hodet flere ganger rundt og tok av meg skoa og satte dem med hælene inn mot lista under jakkene som hang fra knaggene på veggen over og hengte losjakka på en av de knaggene og la fiskesakene i en stor boks

av metall med bilde av en fin hane på lokket som en gang hadde inneholdt kjeks i utvalg fra Sætre Kjeksfabrikk og skøyv den inn på ei hylle i boden og gikk ut på badet og fylte hendene med vann og skylte ansiktet grundig. Jeg studerte meg sjøl i speilet. Jeg var mørk under øynene, de var røde helt innerst mot neserota, jeg hadde sikkert kjørt med promille. Det slo meg ikke før nå.

Jeg gnei ansiktet hardt med håndkleet og gikk stille gjennom stua i sokkelesten til soveværelset og kikket inn. Hun sov fortsatt. Det mørke håret på puta. De fremmede leppene. Jeg ble stående på terskelen og vente. Ett minutt, to minutter, så vendte jeg meg om og gikk bort til sofaen og satte meg ved salongbordet og tente en røyk. Jeg greide bare halvparten. Jeg måtte slutte snart. Jeg kunne prøve denne uka.

Jeg stumpa sigaretten i askebegeret og reiste meg og gikk ut i entreen og fant et pledd i boden og gikk tilbake og la meg på sofaen. Jeg var så sår i øynene. Øyelokkene ville bare motvillig åpne og lukke seg, og huden i ansiktet gnagde maskeaktig stivt og tørt mot kinnbeina. Jeg var sikker på at jeg ikke ville sovne. Men det gjorde jeg, og da jeg våkna hadde hun gått. Jeg prøvde å huske hva hun het, men det var borte.